Bányász József

Az élet szolgálatában!

Amikor az agráriumról beszélünk, mindenekelőtt a fogalom jelentését, annak különböző interpretációit, a szó erejét, töltetét kell körülírjuk. Az agrikultúra szó a földhöz (ager), az élet alapjához kötődő egészlegességet hordozza magában. Ugyanakkor a *felegyenesedett* ember kultúrateremtő valóságára is utal. Ahogy az időben távolodunk a paraszt életformától, úgy egyre inkább romantikus nosztalgiával tekintünk vissza rá, elfeledvén annak izzasztó, emberpróbáló, ugyanakkor felelős következetességre sarkalló velejáróit. Mindenképp a székelyföldi ember életének szerves része, meghatározó eleme volt az agrárium. A kollektivizálással kezdődött el egyfajta elidegenedési folyamat, amikor a kultúra teremtő jellegét lekoptatta a mostoha földhasználat, az iparosodó állattenyésztés, amikortól a földet nem életet adó anyaként kezdték tekinteni, hanem erőforrásként, amiből ki kell csavarni minden lehetséges életerőt. Az intenzív agráripar a korlátlan műtrágya és vegyszer használattal, a nehézgép alapú talajműveléssel, az agyontechnologizált állattartással nehezen gyógyuló sebeket ejtett az anyaföldön, az élővilágon. Hosszú időnek kell eltelnie ahhoz, hogy az agráriummal kapcsolatos paradigmaváltás újra helyre tudja állítani a rendet, visszafordítsa az elidegenedési folyamatokat.

Ez a folyamat két esélyes ugyanis kétféle szemléletmód áll egymással szemben itt a Székelyföldön (de nemcsak). Farsangol még a konvencionális, ipari gazdálkodásmód, ami a liberális közgazdaság alanyaként profitot, pénzt akar kisajtolni a szektorból minden áron, figyelmen kívül hagyva a hosszú távú fenntarthatósági szempontokat, a természet regenerálódó képességeinek lehetőségét. Ugyanakkor születőben van egy új (régi) paradigma, ami a természettel, mint az élet alapjául szolgáló organizmussal együttműködve, annak megújuló, életet szolgáló képességét megtermékenyítve hosszú távra rendezkedik be, és felelősen bontja vissza az elidegenedési folyamat azon akadályait, ami az ember és a természet közé ékelődött. Ha ezt a folyamatot 21. századi terminológiával akarjuk megragadni, akkor talán az innováció fogalma a legmegfelelőbb, amelyet ott és akkor kell alkalmazni, amikor a megszokott beidegződések már nem célszerűek, és az ember tiszta teremtő ereje szükséges ahhoz, hogy a fejlődésnek új lendületet adhasson.

És akkor elérkeztünk a mába. A 21. század elején Kelet-Európa, ezen belül a Székelyföld még nem meri nyíltan megfogalmazni azt a mélyről táplálkozó életérzést, életösztönt, ami nem más, mint a függőségek felszámolása és az önellátó, problémamegoldó képességeinek a visszaszerzése. A globalizáció manipulátorai, az őket kiszolgáló, szocializációs eszközként bevetett médiadömpinggel – mivel, hogy ellenérdekeltek – arról próbálják meggyőzni az embereket, hogy álljanak be a fogyasztói tömeg áradatába, és a „jólét ígéretének oltárán" áldozzák fel a szabadságukat. Tény az, hogy a parasztember az egyedüli, aki a saját kezében tartja (tarthatja) a megélhetését. Az agrárium az egyedüli eszköztár, kiegészítve egy fenntartható erdőgazdálkodással, ami a székelyföldi embernek életminőséget tud biztosítani. Otthont lehet vele teremteni, értelmet adni az életnek. Kreativitás és szaktudás kell ámbár ahhoz, hogy piacképes, egészséges terméket lehessen előállítani. A székely ember biztonságigényét is kielégítheti, mozgásigényét úgyfent. Energiaszükségletére is fedezetet biztosíthat. Egészségét és táplálékigényét is szolgáltatni tudja, ugyanakkor megteremtheti a tanulás, fejlődés feltételeit, valamit a természettől való elidegenedési folyamattal szembeni *„megtérési"* eszközöket is szavatolhatja.

Az igazi agrárinnováció alapfeltétele a paradigmaváltás. A legújabb kutatások egy fenntartható mezőgazdaság irányát követelik. Paradigmának nevezi a tudomány azokat az alapfeltételeket, amelyek meghatározzák azt, hogy miként fogalmazunk meg kérdéseket, és a módot, ahogyan azokra válaszolni próbálunk. Azok képezik annak a vázát, amiben a tudomány egyetért és ezekre bizonyítékokat, felismeréseket sorakoztat fel. Ez sosem független teljesen a világnézeti befolyástól. Ha valaki ma a politikában egy kis feltűnést keres, szívesen beszél paradigmaváltásról. Nem akkor változik egy paradigma, amikor fölötte eljárt az idő, hanem akkor, amikor rendelkezésre áll egy alternatíva is, amelyet a legjobban integrálhatunk.

A nemzetközi agrárpolitikában egy ilyen paradigmaváltásnak vagyunk ma a tanúi. Már nem a „növekedés szent tehene" diktál, hogy minél kevesebből, minél többet termeljünk. Inkább az a felismerés van eluralkodóban, hogy az ökológiai és társadalmi („externáliák") költségek az élet alapjait veszélyeztetik. Ebből pedig messzemenő következetéseket kell levonni.

A célok megváltoztatása elkerülhetetlen: integrálni kell a környezeti költségeket, a klimagázak kibocsátásának masszív csökkentése elengedhetetlen. Minimalizálni kellene a műtrágya, gyomirtó, rovarirtó kemikáliák használatát. Ésszerűsíteni a fosszilis energia használatot. A hulladékot újrahasznosítani, csökkenteni az

élelmiszerpazarlást, és a szociális és egészségkárosító fogyasztási szokásainkat újra átgondolni.

Ugyanakkor az agrár-ökológiai rendszerekbe befektetéseket kell eszközölni, melyek révén a közösségi, lokális önellátó szerves gazdaságok megerősödhetnek. Röviden: búcsút kell venni attól a fosszilis, iparosodott agráriumtól, ami az elmúlt fél évszázadban rákos daganatként eluralkodott a földön.

Az ENSZ és a Világbank 2008-as Világméretű Agrárjelentését (IAASTD)[1] a *„Nem mehet így tovább!"* mottó fémjelezte. Itt az ipari agrárium növekedési felfogására gondoltak, és arra, hogy ma a világon ez az ipari agrárium egymilliárd embert az éhség nyomorában hagy. Természetes, hogy az agrárlobby hatására a közéleti felelősséghordozók ignorálni, bagatellizálni próbálták a problémát, de három évvel később már standard eszközként kezelték a Világméretű Agrárjelentés dokumentumait. Nevezetesen azt, hogy elérkezett az idő a kisgazdaságok számára, a rablógazdaságból át kell hogy térjünk a fenntartható agráriumra, egy agro-ökológiai intézkedéssor foganatosítását feltétlenül napirendre kell hogy tűzzük. A problémákat, az éhséget helyben lehet csak orvosolni, saját problémamegoldó, önellátó képességünk visszaszerzésével. Beruházni kell a helyi agrárrendszerekbe, és megjeleníteni a tradicionális és modern Know–How tapasztalatokat a parasztok és falvak életében.

És ezzel a nemzetközi kitekintéssel haza is érkeztünk. A hátrányból most kell előnyt kovácsolnunk, hisz minket még nem idegenített el teljesen a földtől az ipari civilizáció. Egy-két generációs szakadék még áthidalható, csak ne engedjünk annak a csábításnak, ami a bukásra álló jóléti civilizációnak az utószeleként még mindig *„életet szimulál[2]"* és el akar csábítani.

Rendeznünk kell sorainkat, el kell készítenünk önellátó lehetőségeink kataszterét, jövőképet, célt kell megfogalmazzunk fajtánknak és vissza kell hogy állítsuk önfenntartó képességünket.

Tehát, a mi agrárinnovációs lehetőségünk paradox módon az az „elmaradottság", ami a Székelyföld elszigeteltségéből következik. Birtokszerkezetei térségünknek még mindig családi léptékűek, az a sokat átkozott *„nadrágszíj-parcella"* rendszer egy ökológiai gazdálkodásban hatékonyan hasznosítható. Erdei kaszálóink, még be

---

[1] International Assessment of Agricultural Knowledge, Science and Technology for Development: www.agassessment.org

[2] „*Ne engedjük meg, hogy ami fölött ítéletet mondott az idő, halottan is életet szimuláljon és visszajárjon kísérteni közénk*" (Makkai Sándor – A magunk revíziója)

nem erdősödött legelőink egészséges, minőségi takarmányt képesek biztosítani. A szarvasmarha tartás mindig is gerincét képezte a vidék agráriumának. Vissza kell honosítani a vegyes hasznosítású, Erdély Tarka tenyésztését. Fegyelem, következetes szakmai koordinációval, helyi közösségi legelőgazdálkodással és tejfeldolgozókkal lehet ebből a szektorból nagyon sok vidéki családnak megélhetést biztosítani.

A továbbiakban azt a feladat-katasztert sorakoztatom fel, amely meggyőződésem szerint kitöltheti azt az űrt, amit az eltelt húsz esztendő csalódásai okoztak és felszámolták a jövőbe vetett reményt vidéki feleink jórészének életéből. A következő gondolatok a Caritas Vidékfejlesztés törekvéseinek foglalatai is egyben, amiért nap mint nap következetesen dolgozunk:

> Visszatérni az élethez, ez a feladat! Ezzel ismét egészséges lesz a világunk, mert visszatértünk a természethez, a jó emberi kapcsolatokhoz, az élhető struktúrákhoz és ez nem más, mint visszatérés a Teremtőhöz.

Vízió

Közösségünk, népünk, fajtánk térségünk számára tervezzünk jövőképet. Ebben a jövőképben egy önálló, külső kényszerektől független térséget látunk, az innovációra nyitott és bátor közösséget, aki képes a helyi értékeit életképessé tenni, erősíteni a helyi gazdasági folyamatokat, felelős módon bánik a természet és a kulturális környezet adta erőforrásaival és lehetőségeivel. Képes a humán tőke megtartására, fejlesztésére és felhasználására. Közösségünk felelős, felvállalásokra kész társadalmat alkot! Az emberek bátrak, bizakodóak, lelkesek, a közélet alakításának alkalmas, aktív *„részvényesei”*. Közösségünkre az erős, megújult kapcsolati struktúrák jellemzőek, ami az összetartásban, szociális gondoskodásban, az emberi értékek tiszteletében bontakozik ki.

A folyamatos fejlesztés egy váltást jelent a véletlenszerű, konjunkturális fejlesztésről a kiszámítható fejlesztésre. Erre azért van szükség, mert minden változás bizonytalanná tesz, ha nem tudjuk, hogy hova vezet és nem mi magunk irányítjuk. A folyamatos fejlesztéshez következetesség, hozzáértés és erő szükséges.

Elvek, értékek

Munkánk kulcsszavai: kreativitás, együttműködés, rend és rendszer, szakszerűség, környezettudatosság, szorgalom, megbocsájtás.

Valljuk, hogy közösség-egyesítés, „*mentális falumegújítás*" nélkül nem lesz megújulás, fenntartható fejlődés. Értékesnek tartjuk a paraszti gondolkodást, mivel hisszük, hogy a parasztok nem a *tegnapiak közül az utolsók, hanem a holnap emberei közül az elsők*. (Millendorfer)

Vezérelveink:

- az ember elsőbbsége a materiális tényezőkkel szemben
- egyéni utak helyett partnerség
- hosszú távú egységes együttműködési keret megteremtése
- az életminőség növelése
- regionális felelősségtudat fejlesztése
- közös akciók rendszeresítése és azok minőségi fejlesztése
- a közösséghez való tartozás, közösségi tudat erősítése az élet minden területén

A vezérelv, irányelvek azért elengedhetetlenek, mert irányvonalat mutatnak, megóvnak az eltévelyedéstől, referenciapontokat biztosítanak, segítenek, hogy a rövid távú célokat alárendeljük a hosszú távúaknak, hogy láthatóvá váljanak a prioritások, hogy kedvet adjanak a változtatáshoz, hogy az értékekre tereljék figyelmünket, hogy belső identitást és külső arculatot teremthessünk.

Tevékenység

A folyamatosság mindig teljes egészében érinti a térséget. A társadalmi együttélés, munka és gazdálkodás valamint a kulturális örökség és az érintetlen természet megőrzése szoros egységet képeznek. **Nem szabad, hogy az egyik területen szerzett előnyöknek más területek lássák kárát. Emiatt minden tevékenység a fejlesztés négy egyformán lényeges szerepet betöltő alappillérére támaszkodik:**

Közösség és életminőség [1]	**Kultúra és identitás**	**Munka és gazdaság** [2]	**Környezet és természet**
Célok			
- Új politikai kultúra kialakítása - Önbecsülés, önbizalom erősítése - Önállóságra való képesség promoválása - Az érintettek bevonása - Biztonság és komfortérzet növelése - Egymás iránti felelősség növelése	- A múlt és a jövő közötti kapcsolatteremtés - gyökereink felismerése, megőrzése, ápolása, - identitástudatunk, hazafiasságunk erősítése - új impulzusok befogadása, integrálása - ünnepek közösségi eseményekké tétele, - települések sajátos arculatának ápolása, megőrzése	- kisebb kereskedelmi kapcsolatok támogatása, - a helyi piacok megteremtése - takarékos gazdálkodás, - partnerek kooperációjának erősítése, - régió-, hely specifikus szolgáltatások erősítése, - felelős közösségi költséggazdálkodás, - innovatív saját vállalkozások alapítása…	- A megművelt területek természetességének megőrzése, takarékos hasznosítása, - a parasztgazdaságok természetközelségének a megőrzése - környezettudatos hulladékgazdálkodás, - természetes vízháztartás, - környezetvédelem, - megújuló energiaforrások hasznosítása.
Projektek, feladatok			
- Gyakorlatorientált (mezőgazdasági) szakoktatás széleskörű elterjesztése. - Tangazdaságok kiépítése - Iskolai pályaorientáció - Helyi piacok, közvetlen értékesítési hálózatok létrehozása, fejlesztése - Szociális ellátás visszahelyezése a közösségek hatáskörébe források mellérendelésével. (falugondnokság kis településeken, sérültek integrációja, idősek otthoni és intézményes ellátása, gyermekvédelem stb.) - Vidékfejlesztési felnőttképzési programok elindítása főleg az agrárium területén			

- Foglalkoztatási programok, képzések munkanélkülieknek
- A helyi kultúra ápolása, (falumúzeumok, műemlékek, népviselet, hagyományőrzés, népi mesterségek, népszokások…)
- Autentikus termékek piacának megteremtése
- Háztáji értékmegőrző mezőgazdasági vállalkozások (A globális agrárpiaccal szembeni kiszolgáltatottság megszüntetése)
- Hagyományos termékek előállítása, értékesítése (kereslet – kínálat a közösségeken belül)
- Fenntartható erdőgazdálkodás
- Termékinformációs rendszer, helyi marketing
- Vásárlói öntudat erősítése
- Ásványvizek értékesítése
- Agroturizmus
- Interregionális turistautak
- Vendéglátás
- Képzés, ismeretanyag átadás, környezettudatosság fejlesztés
- Ökológiai mintagazdaságok, biogazdaságok
- Integrált árvízvédelem, prevenció
- Tájkép, kultúrtáj –megőrzés
- Újrahasznosított tüzelőanyag, hulladékfa hő központok
- Megújuló energiaforrások hasznosítása

1) Felelős és szolidáris települések, ahol minden polgár számára biztosítják az élhető élet minimális komfortjait

2) Megváltozik az agrárvilág társadalmi beágyazódottsága is: gazdálkodóként felelősséget kell vállalnunk a természeti és társadalmi környezetért, az esélyegyenlőségért, az élethosszig tartó tanulásért, a foglalkoztatásért és a vidéki térségek fejlesztéséért.

Meg kell kísérelnünk kiaknázni a globalizáció kínálta előnyöket, elhárítani a hátrányokat. Semmi sem rosszabb a globalizációnál, mint kimaradni belőle. „A globalizáció nem választás kérdése, ezért érdektelen, hogy ki szereti és ki nem. Egyedül csak az érdekes, hogy ki hogyan alkalmazkodik hozzá" (Krémer B., 2002).

„ (…) A gazdaság csak a környezet megőrzésével növekedhet és alapvető fontosságú a gazdaság, a társadalom és a környezet – mint a fenntartható fejlődés alappillérei közötti egyensúly biztosítása."[3]

[3] Stockholmi Környezeti Világkonferencia 1972

Stratégiai megfontolások

- Komplex, az élet minden területét átfogó képzéssor kialakítása szükséges annak érdekében, hogy értékeinket elterjesszük, „evangelizáljuk”
- Ahhoz, hogy felnevelhessük az embereket a következetes részvállalásra „szertartásosságra” van szükség. Újrateremteni, visszaállítani az ünneplés kultúráját
- Fejlődés-szigetek létrehozására van szükség, amelyek majd összekapcsolódnak, feltöltve az egymás közötti szakadékokat.
- Kíváncsivá kell tenni a kívülállókat a benti történésekre
- Az emberekkel való rendszeres kapcsolattartás, kommunikálás a siker sarkalatos kérdése.
- Hálózatokat kell kialakítani, erősíteni kell ezeket
- Szükségszerű az értékek mentén való politika megalapozása
- Közös megoldásokat kell keresni legalább regionális szinten a közösségi problémákra (háttérbe a szűk lokálpatriotizmussal)
- A fentiekben felsorolt vagy hasonló elvek jelen vannak a közösségeink mélyrétegeiben a keresztény értékek, szociális szemléletmód és a paraszti gondolkodásmód területén, csupán felélesztésre és időszerű megfogalmazásra várnak. A folyamatosságba való beágyazásuk szükséges csupán. Ezeknek a megfogalmazása már elkezdődött a kistérségi mozgalmakkal, a Leader csoportok kialakításával, felelős önkormányzati és civil kezdeményezésekkel, szociális szolgáltatássor beindításával.
- Fontos a képek, szimbólumrendszerek használata, melyek révén láthatóvá, követhetővé válik a folyamatosság. A modellek, példaképek alapjai ennek a víziónak.
- A helyzet árnyalt ismerete érdekében részletes helyzetfeltárásra van szükség (falukutatás)
- Közösséghez való tartozás tudatának megteremtése, a kollegiális légkör a fejlesztési folyamat egyik erőforrása
- Az emberek bevonása a munkafolyamatokba (már a tervezés fázisával kezdődően)
- A fejlesztés folyamata konkrét projektek megvalósításából áll (projekt-csoport kialakítása, projekttervezet kidolgozása, kivitelezése, lezárása)

- Erősíteni kell a gazdálkodók önbizalmát, a bizakodásukat a gazdálkodás jövőjébe, hiszen ők a helyi, önálló gazdaság alapjai, nem a *tegnapiak közül az utolsók, hanem a holnap emberei közül az elsők.*[4]
- Szolidáris (nem neokapitalista értelemben vett), ökoszociális piacgazdaság kialakítása, felépítése célszerű, ami rendszerszemléletű és befogadó[5]

A Caritas Vidékfejlesztés megfogalmazott feladatterületei rövid távon:

Egyházi alapítású Vidékfejlesztési egyesület amely a Gyulafehérvári Caritas égisze alatt működik 1992 óta külön jogi státussal. Cél a vidéki ember életminőségének a javítása, önfenntartó képességének visszaadása. Szemlélet: ökoszociális. A családi léptékű, szerves gazdálkodás időszerű megjelenítését, fenntartását próbálja Erdély területén képviselni. Az ember oldaláról közelíti meg a kérdéskört és az ember megerősítésével, felemelésével, önértékelésének megteremtésével igyekszik jövőperspektívát adni a vidéknek. A székelyföldi vidék hátország, erőforrás az egész magyar nemzet javára. Hogy az is maradhasson, ma már külső segítségre, megerősítésre szorul, mert az utóbbi liberális gazdasági konjunktúra megtörte gerincében és elszakította vertikumától. Az egyesület munkáját arra a keresztény – konzervatív értékrendre alapozza, amit a 20. sz. harmincas éveiben az ***Erdélyi Iskola***, és az ***Erdélyi Fiatalok, KALOT*** fektettek le, és olyan nagy elődök kútfőjéből táplálkozik, mint Márton Áron, Venczel József, Kerkai Jenő, Koós Károly, Balázs Ferenc, László Dezső, Erdei Ferenc, Klebensberg Kunó, Darányi Ignácz …

„A parasztok, az elsők"… millendorferi optimizmust kísérli meg a szervezet átadni a gazdáknak és felkészíteni őket arra, hogy kezükbe vegyék a saját sorsukat, jövőjüket. A munka és az önellátó, fenntartható, szerves gazdálkodás ennek a feltétele.

1. Felnőttképzés

Akkreditált képzéskínálatunk felöleli az agrárium szakterületeinek majd mindegyikét. Igyekszünk a megalapozott elméleten túl gyakorlatorientálttá tenni azokat, biztosítva az elméleti tudás életbe-ágyazási lehetőségét.

[4] Johann Millendorfer

[5] Riegler, Jozef – Moser Anton (2001) Ökoszociális Piacgazdaság, Budapest – Agroinform Kiadó és Nyomda Kft.

Kiépülőben van egy saját ***tangazdaságunk,*** ahol szerves gazdálkodási gyakorlati ismereteket nyújtunk a gazdáknak állattenyésztés, növénytermesztés, termékfeldolgozás, -tartósítás és a kertészet különböző szakterületein. Őshonos fajták, tájfajták visszahonosítása, genetikai állománymegőrzés szerepel célkitűzéseink között.

Felnőttképzési kínálunk egyik sajátos területe a ***nemzetközi gyakornok program***, ahol svájci, bajorországi praktikára küldjük a fiatal székely legényeket/ leányokat munkamorál, szakismeretek és nem utolsósorban pénzkeresés végett. A gyakorlatot megelőzi egy 8 hetes német nyelvkurzus a Gyergyószentmiklósi Szent Benedek tanulmányi házunkban az „*Ora et labora*" szellemében, németországi önkéntes tanárok az inkulturáció módszerével vezetik be a gazdákat/gazdasszonyokat a német nyelv rejtelmeibe. Az eltelt 20 esztendőben kb. 2200 fiatal járta ki ezt az iskolát és hazatérve a praktikumról megalapozta saját és családja jövőjét

Középiskolai szinten is nagy szükség van szakképzésre, de ide a tangazdaságok kialakítása elengedhetetlen. Pályaorientáció révén próbálunk kedvet csinálni a fiataloknak a gazdálkodásra. Divattá kellene a „paraszti" életformát tenni. Ez összenemzeti feladat. Partnerségre számítunk a társadalom minden részéről.

2. Szaktanácsadás

A vidéki ember, különösen a székelyföldi, bizonytalan a pályázatok világában. Többszörös hátrányban van. Egyrészt nem tud, vagy alig tud románul, a bürokrácia számára idegen, és az információk is késve érkeznek hozzá. Itt szorul a leginkább segítségre. Ahhoz, hogy fennmaradhasson, forrásokra van szüksége, érdekérvényesítésre. Pályázatírásban, pályázat lebonyolításban, ügyvitelben, információ értelmezésben, érdekérvényesítésben segítünk nekik. Az emberrel dolgozunk, aki kilépve megszokott környezetéből, bizonytalan az irodák, a jogi paragrafusok, a kiégett hivatalnokok világában. Bizonytalan, sokszor gátlásos. Munkánk jellege velük ezért szociál-pedagógiai. Igyekszünk megerősíteni önbizalmában és önértékelésében is.

3. Tangazdaság

A székely ember – mint általában minden más vidéki – példákat, mintákat követ. Amit tanítunk, amiről beszélünk, azt gyakorlatban is meg kell hogy tudjuk mutatni, hogy követhető legyen. Ezért munkánk kulcseleme jól működő gazdaságok, minták megjelenítése. ***Tejtermelés*** terén ***erdélyi tarkát, bivalyt*** szeretnénk

megjeleníteni saját tangazdaságunkban. Egyrészt a ***genetikai állomány, tájfajták*** visszahonosítása érdekében, másrészt a jó példa eszköze gyanánt. Saját ***tejfeldolgozó tanműhely***t rendeztünk be, ahol megtanítjuk a gazdákat a tejfeldolgozás időszerű módszereire, hogy hozzáadott értékű piacképes termékkel léphessenek a piacra. Az értékesítés területén is segítséget kínálunk az „*Átalvető*" márkanév alatti termékek piacra juttatásával.

Külterjes, legelőhasznosító gazdálkodás is időszerű, különben értékes hegyi legelőinket elcsettenesednek. ***Szürke marha*** és ***magyar racka*** visszahonosítása lenne ezzel a cél.

A baromfiudvarban is a tájfajták genetikai állományának megjelenítése folyik.

Az extenzív mangalica tenyésztést is szeretnénk megjeleníteni

Az állattenyésztéshez szükséges ***takarmány előállítást*** is mi biztosítsuk saját területen ökológiai szemlélettel. Ez is része a tangazdaságnak.

Zöldségtermesztés területén is ugyanez a szemlélet sarkall: tájfajták ökológiai és biodinamikus termesztése, feldolgozása. Készül egy saját **zöldség-gyümölcsfeldolgozónk**, ami mintaként és tanodaként szolgál mindannak a tudásnak az elsajátításához, ami szükséges ahhoz, hogy egészséges élelmiszert tehessünk fajtánk asztalára. ***Liktáriumos Vár*** a neve ennek a „boszorkánykonyhának", ahol a nyersanyagból élelem, a gyógynövényből tinktúra keletkezik szorgos kezek munkája nyomán. Az asszonyok itt adhatják át a lányaiknak azt a tradicionális tudást a tartósításról, ami veszendőbe van, de értékként át kellene menteni. Kemence, aszaló, lekvárfőző, gyógynövényszárító, rotyogtató lesz itt, egy igazi konyha, ami az életet szolgálja. Az épület is egy átmentett régiség, amin megmutatkozik minden hagyományos, építkezéssel kapcsolatos tudás a dránicahasítástól a gerendafaragásig, a faltapasztástól a kemencerakásig. Közmunkából szeretnénk felépíteni, akkreditált oktatás keretei között.

4. Gazda érdekképviselet

Egyesülés, szövetkezés elengedhetetlen a vidéki gazdálkodó életforma átmentése érdekében. Így tud a gazda egymástól tanulni szakmát, emberséget, alázatot, és így tudja érdekeit is érvényesíteni a piacon, a közéletben és nem utolsósorban önbecsülését is így szerezheti vissza. Ez egy nagy feladat, mert kompromittálta a közelmúlt. ***Népfőiskola*** szerű, tanulókörökhöz hasonló módszerekkel kell megközelíteni a kérdéskört, és pragmatikus alapokra helyezve értelmet, gazdasági hasznot rendelni hozza.

Az „***Átalvető***” (www.atalveto.ro) márkanév alatt kibontakozó hagyományos, székely termékeink is a vidék felemelését, jövőjét szolgálják.

5. Falugazdász (falugondnok) hálózat

Fenti törekvéseinket megpróbáljuk **elszigetelt** kistelepüléseinken is megjeleníteni. Falugondnokaink a szociális szolgáltatásokon túl egyfajta vidékfejlesztési facilitátorok, akik azon ügyködnek, hogy megmaradjon az érték, és életképessé, időszerűvé váljon. Nagy-nagy szükség van ezeken az elszigetelt településeken egy gazdaszellemű mindenesre, mert minden szolgáltatás kivonult innen. Az orvostól a postásig, a paptól a tanítóig. Sok helyen csak maguk a parasztok vannak, de valljuk Balázs Ferenccel, hogy *„…a mindenségi élet törvényei a falu mellett döntenek. A magánosan élő ember nem teljes ember, mert hiányoznak mellőle a társak, akik éppen olyan szerves részei az életnek, mint saját gondolatai. A nagy városok viszont elzárják őt attól, aminek ölelésében kellene élnie: a földtől, a vizektől, az erdőktől és az erdő állataitól. A nagyváros bezárja az embert az embercsordába. Egyebet sem lát és hall az ember, csak embert és embernek munkáját. Az emberről beszél minden körülötte: a házak, az utcák és a villámhárítók. Az ember kiszakította magát a mindenség öleléséből. A hegy oldalában, a folyó partján, a völgy szájában meghúzódó falu a helyes arányú élet. Hegyek, erdők, rétek, szántóföldek, levegő, levegő és házak, emberek. Együtt van mind, aki ismerheti egymást és együtt élnek mind a föld hátán, az Isten tenyerén. Művészet, tudomány fejlődhetik köztük. De a föld emlőjéről soha le nem szakítják magukat. Túrják a földet és vetik a magot. Érzik a növekedést. Élik a mindenség életét."(Rög alatt, 234-235. old.)*

Vidékfejlesztési (erő)forrásközpontok létrehozása célszerű a következő tevékenységekkel:

- Helyzetfeltárás (adatgyűjtés, adatbázisok építése, felmérések, kutatások)
- Létező fejlesztési projektek feltérképezése (a civil szféra, kis és középvállalatok, oktatási intézmények és az önkormányzatok fejlesztési projektjei)
- A különböző fejlesztési területeken dolgozó szervezetek közötti párbeszéd segítése, az együttműködések erősítése, a szinergia hatások erősítése érdekében (kerekasztalok, kommunikáció serkentése, projekt tanácsadás)
- Az önkormányzati fejlesztési irodák és a civil szervezetek közötti együttműködés segítése
- Képzési programok kezdeményezése és koordinálása (szociális, vidékfejlesztési, munkaerőpiaci)

- A térség fejlesztési programjainak segítése (szociális szolgáltatások, falugondnokság, tangazdaság és védett foglalkoztatás)
- Gazdaságfejlesztési programok kezdeményezése (önálló gazdálkodás segítése, helyi gazdasági kapcsolatok erősítése, gazdák számára tanácsadás)
- Új programok kezdeményezése és indítása a megújuló energiaforrások, hulladékgazdálkodás terén.

A kezdet a mi kezünkben van, operatív munkacsoportok létrehozása szükséges. Kívülről nem várhatunk megoldásokat.

Új politikai, közéleti kultúra…

Politikai, üzleti, kulturális, egyházi, civil struktúrák kapcsolatainak a megújítása. Ehhez szabályok kidolgozása, közösen. Itt a pártpolitikai dominancia háttérbe kell szoruljon.

Szabályok:

- a sikerek közösek
- kölcsönös tolerancia, odafigyelés
- nyitott, mindenki számára elérhető információáramoltatás
- mindenki részéről odaadás a célok megvalósításához
- ötletek szabadalmaztatása, védelme (védi a kreatív embereket)
- a másság, különbözőségek elfogadása

A vidéki térségeknek egyfajta „forrástartalék" szerepet is kell adni. Lényegi változás pozitív irányban alig történt az elmúlt húsz esztendőben. Egyre nagyobbak a természetromboló agrár-vállalkozások és ennek következményeként egyre kevesebb ember tudja megtermelni a saját megélhetését. Függőségi helyzetet teremtett az ipari mezőgazdaság. A profitot magánosította és a terheket társadalmasította. A munkanélkülivé tett önellátó gazdálkodóknak pedig nem kínál helyben valós megélhetési alternatívát.

Pozitív törekvések vannak a különböző helyi termékek kiépülő és értékesítő hálózatai körül, de még nem történt meg itt sem az igazi, mentális paradigmaváltás. Egyelőre a kedvező piaci konjunktúrát lovagolják meg a kistermelők, és pénzt akarnak keresni minden áron. Nagyon kevés az igazi, elkötelezett gazda, aki az életet akarja termékeivel építeni, és nem a pénzkeresés oltárán áldoz fel becsületet, természetet egyaránt.

Fenntartható gazdálkodás nincs közösség nélkül[6]. Az emberi gazdálkodás az elmúlt évszázadokban azért volt fenntartható, mert közösségalapú volt (legelők, közbirtokosságok, őszlők stb.). A modernitás következménye a rosszul értelmezett magántulajdon és az individualizáció. Közösség nélkül nem lehet fenntarthatóan gazdálkodni. A civilizációs egoizmusunkat alá kell vetni a közösségnek. Alázat kell ehhez, jól értelmezett alázat. Az *alázat*ot akarni kell, felemelkedni hozza. Az alázat erő és intelligencia, jutalma: kudarctűrő képesség. Tudomásul kell vegyük, hogy az élővilág, a bioszféra számára nem feltétlenül, minden áron kell az emberiség, az emberiségnek a természet viszont igen. Nem tudjuk, 200 év múlva milyen energiát használunk, de ha megmaradunk biológiai embernek és nem válunk kibernetikus organizmussá, akkor is levegőre, vízre, élelemre szükség lesz. A fenntarthatóságnak az ad értelmet, hogy az ember élni akar, jól akar élni itt a földön. Fenntartható az, ami tehát jó az életnek, az, ami fenntarthatóvá teszi az életet. (A technika ma nem ez.) ***„A közösség, mint életforma, az első és legfontosabb személy és lelkében változatlan, csupán az atyák – fiúk cserélik egymást."*** (Tamási Áron) A közösség nem változik, tehát időtálló. Ennek a közösségnek a léte attól függ, hogy a fiuk az apák helyébe (örökébe) lépnek-e, fenntartva a közösséget. Ma nem ez történik meg, a fiuk nem lépnek az apák örökébe, ezért foghíjasak ma a közösségek, elöregednek, idegenek jönnek. Ezért kell olyanná tenni társadalmunkat, **de munkahelyünket** is, hogy ez a közösségi folytonosság – fenntarthatóság – megmaradjon. A közösség időtlenségét ma nem helyettesíti semmi, az időtlenségből beleesnek az időbe a közösségek, és elnevezik életnek (halandóságnak). A diófaültetésnek a fiú, a következő nemzedék ad értelmet. Az áttöréshez kell a perspektíva, az időfelettiség. (Csak 100.000 évre érdemes tervezni). Mi a teendő: A közösségalapú vállalkozás, amit az Átalvető (www.atalveto.ro) köré álmodtunk akkor is lesz, amikor mi már mi nem leszünk. Meg kell szabadulnunk az időkorlátból. A szövetkezetek is az időtlenségre jöttek létre, és ehhez pedig közösségi magatartást (együttműködést) kell tanúsítani. Kalákába nem azért ment az ember, hogy majd neki, belátható időn belül visszasegítsék, hanem azért, hogy esetleg, mikor az ő háza elöregedik és unokájának újat kell építeni, akkor legyen aki segítsen.) Át kellene törjünk az időtlenségbe. Ez nem azt jelenti, hogy nem marad meg az egyéni identitás. Sőt, az erős, időtlen közösségtől nő meg az egyén értéke, individuális értéke, mert azt a sajátos szerepet tudja betölteni, ami elengedhetetlen az időtlenség összeállásához.

[6] Kolumbán Gábor parafrázis

Az egyéni érdekek harmonizációját elvégző közösséggé, néppé kell váljunk. Az értelmiség, a közéleti felelősséghordozó dolga lenne ez a feladat, de csak a néppel, a paraszttal… Közösségi magatartásformákat kellene elsajátítanunk. A társadalmi tőke megszerzése, megőrzése is feladatunk (közösség alapú vállalkozás) és fontos a közösségi innováció. (Az igazi kaláka időtlen.) Ki kell találjuk azt, hogy miként lehet az embereket visszakapcsolni az időtlenségbe, az idő feletti közösségbe.

Erre hívom meg az olvasókat: az időtlenségbe mutató közösségi munkára.